

Ar Europa taps stipresnė pasaulyje, jei susilpnins savo vidaus sanglaudą?

Europos pasaulinė stiprybė prasideda jos teritorijose ir priklauso nuo darnių, atsparių ir demokratinų regionų ir miestų, kurie, esant geopolitiniam nestabilumui ir iš dalies sutampantiems iššūkiams, sutelkia vietos potencialą, didina konkurencingumą, stiprina atsparumą ir apsaugo demokratinį gyvenimą.

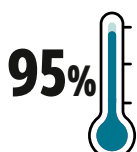
Vis dėlto kyla grėsmė, kad dėl siūlomos daugiametės finansinės programos bus pakenkta ES projekto pamatams, nes ja nukrypstama nuo pusiausvyros tarp konkurencingumo ir sanglaudos – pusiausvyros, kuri ilgą laiką apibrėžė pačią Sąjungą. Jos centralizuota struktūra ribojamas regionų dalyvavimas, silpninama sanglaudos politika ir didinami teritoriniai skirtumai.

Regioninis termometras

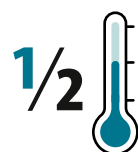
Ekonomikos augimas ne visada lėmė geresnius užimtumo ar socialinius rezultatus, o gyventojų senėjimas išlieka labiausiai paplitusiu iššūkiu.



1 iš 2 regionų
padidėjo skurdas arba
socialinė atskirtis



95% regionų
užregistruotas
didėjantis
demografinis
spaudimas



Daugiau nei pusėje
regionų darbo rinkos
sąlygos pablogėjo
arba nesikeitė

Ko prašo regionai ir miestai?

- ➔ Išsaugoti sanglaudos politiką visiems regionams
- ➔ Teisiškai įtvirtinti partnerystes su regionais (daugiapakopio valdymo vertinimai, subsidiarumo sąlyga dėl NRPP)
- ➔ Visose ES programose taikyti principą „nepakenkti sanglaudai“
- ➔ Visam ES biudžetui taikyti teritorinio poveikio vertinimus ir regionines patikras

Miestai ir regionai ragina nustatyti, kad 2028–2034 m. DFP sudarytų 1,27 proc. ES BNP, (neįskaitant pagal priemonę „NextGenerationEU“ pasiskolintų 150 mlrd. EUR grąžinamų sumų), laikantis Europos Parlamento preliminaros pozicijos.

Konkurencingumui būtina sanglauda

Pramonė užtikrina daugiau nei 30 milijonų darbo vietų įvairiuose ES regionuose ir yra ES strateginio savarankiškumo bei socialinės sanglaudos pagrindas. Tačiau regioniniai skirtumai išlieka ir didėja. Mažėjanti gamyba ir didelės energijos sąnaudos silpnina regionų konkurencingumą. Fragmentiškas reglamentavimas, priklausomybė nuo tiekimo grandinės ir nevienodi inovaciniai pajėgumai taip pat trukdo komercializuoti mokslinius tyrimus, todėl didėja deindustrializacijos ir importo rizika.

Pramonės pertvarkai reikia vietos poreikiais grindžiamos ES pramonės politikos, pagal kurią investicijos būtų derinamos su regioniniais poreikiais, pirmenybė būtų teikiama dekarbonizavimui, energetikos infrastruktūros modernizavimui, leidimų išdavimo procedūrų supaprastinimui ir nuspėjamai paramai teisingai pertvarkai, taip stiprinant tiek konkurencingumą, tiek teisingumą.

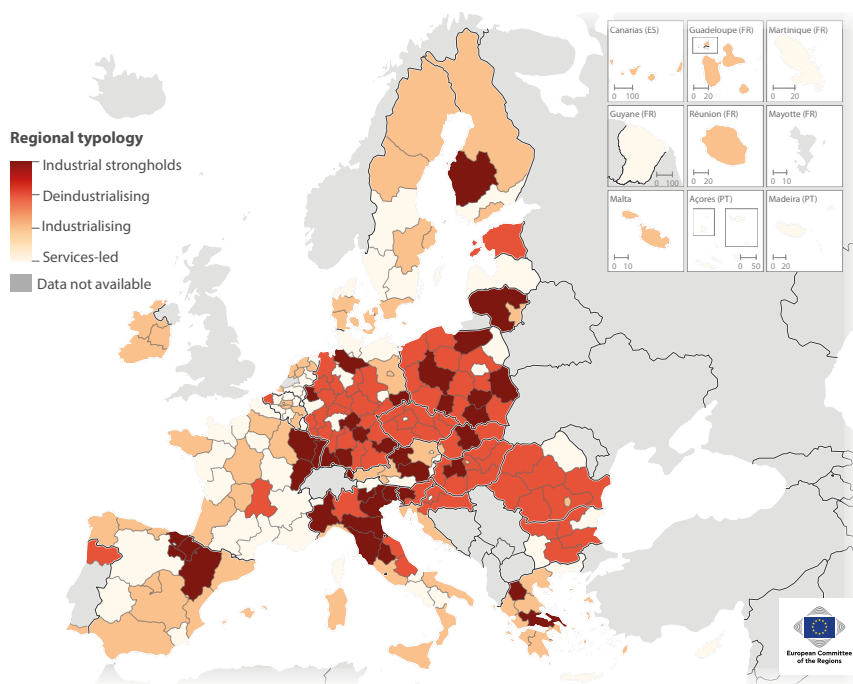


diagrama 1 — Gamybos sektoriaus užimtumo dinamika ES 2019–2024 m. Pagal NUTS 2 lygio regionus (2021 m. klasifikacija) Regionų tipologija 1. Pagrindiniai pramonės centrai 2. Regionai, patiriantys deindustrializaciją 3. Regionai, kuriuose vyksta industrializacija 4. Regionai, kuriuose vyrauja paslaugų sektorius

Šaltinis: Duomenys gauti iš Eurostato, remiantis Rodríguez-Pose ir Bartalucci.



Vietos pavyzdys Karintija (Austrija)

MVJ dažnai trūksta laiko ir išteklių, reikalingų sudėtingoms paraiškoms dėl ES finansavimo parengti. Siekdama spręsti šią problemą, Karintijos regioninė valdžia sukūrė grupę „SILICON ALPS“. Tai sėkminga regioninė inovacijų ekosistema, vienijanti daugiau nei 140 elektronikos pramonės įmonių ir jas remianti per struktūrizuotus auditus, pakopinį finansavimą bei tiesiogines konsultacijas.

30 milijonų
europiečių
pragyvenimas
priklauso nuo
darbo vietų
gamybos
sektoriuje

Be atsparumo nebus ir saugumo

Klimato kaita kelia grėsmę Europos saugumui, piliečių sveikatai, regioninei sanglaudai, konkurencingumui, infrastruktūrai ir viešiesiems finansams. Prognozuojama, kad pagal 3°C atšilimo scenarijų dėl karščio bangų kasmet žūtų beveik 100 000 žmonių. Apskaičiuota, kad išlaidos dėl sausros sudaro 9 mlrd. EUR per metus, o pakrančių potvyniai iki 2100 m. gali padaryti daugiau kaip 1 trln. EUR žalos. Per pastaruosius ketverius metus miškų gaisrų padaugėjo 57 proc.

ES regionai yra asimetriškai pažeidžiami ir jiems daromas nevienodas poveikis. Jiems reikia didesnio ES solidarumo finansavimo, kad būtų sustiprintas prisitaikymas prie klimato kaitos, pasirengimas jai ir atsparumas jai. Kad šie veiksmai būtų veiksmingi, taip pat reikia daugiapakopio valdymo ir pagalbos techninių pajėgumų srityje.

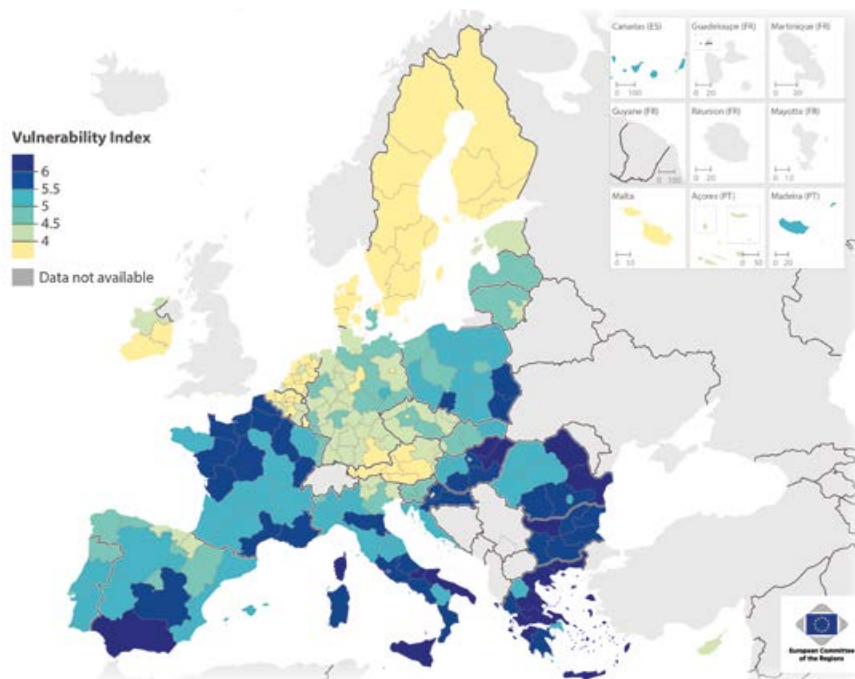


diagrama 2 — Teritorinis pažeidžiamumas ES 2025 m. Pažeidžiamumo indeksas Pagal NUTS 2 lygio regionus (2024 m. klasifikacija)

Šaltinis: Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras



Vietos pavyzdys

**Jelenia Gura (Lenkija)
ir Libereco kraštas (Čekija)**

2024 m. potvynis smarkiai nusiaubė Lenkijos ir Čekijos sieną. Nuo to laiko, pasinaudojant programos „INTERREG“ finansavimu, 1 150 ugniagesių ir medikų dalyvavo bendrose pratybose, keitėsi informacija apie procedūras bei pagerino tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir reagavimo laiką.

Kiekvienas
hidrologiniam
atsparumui
išleistas
milijardas eurų
galėtų sukurti
16 000 darbo
vietaų ES ir uždirbti
2.35 EUR
kiekvienam
investuotam eurui

„Teisės likti strategijai“ kyla pavojus

Demografiniai pokyčiai didina teritorinę nelygybę visoje ES: prognozuojama, kad iki 2050 m. beveik trijuose ketvirtadaliuose regionų, ypač kaimo vietovėse, sumažės gyventojų skaičius. Mažėjant gyventojų skaičiui mažėja darbo jėgos pasiūla ir mokestinės pajamos, o pagrindinių paslaugų praradimas skatina tolesnę emigraciją. Ryškus pavyzdys – medicinos dykros, kurioms būdinga ribota prieiga prie sveikatos priežiūros paslaugų dėl darbuotojų trūkumo bei gydytojų telkimosi didmiesčiuose ir regionuose, kuriuose siūlomi didesni atlyginimai. Tuo tarpu regionai, kuriuose auga gyventojų skaičius, ir dauguma miestų teritorijų patiria didėjančią spaudimą būstui ir infrastruktūrai.

„Teisės likti“ strategijos užtikrinimui reikia didelių investicijų vietos lygmeniu į darbo vietas, būstą, galimybę naudotis pagrindinėmis paslaugomis, junglumą ir gyvenimo kokybę visur. Sanglaudos politika turi išlikti tvirta, kad būtų skatinamos integruotos teritorinio atgaivinimo strategijos.

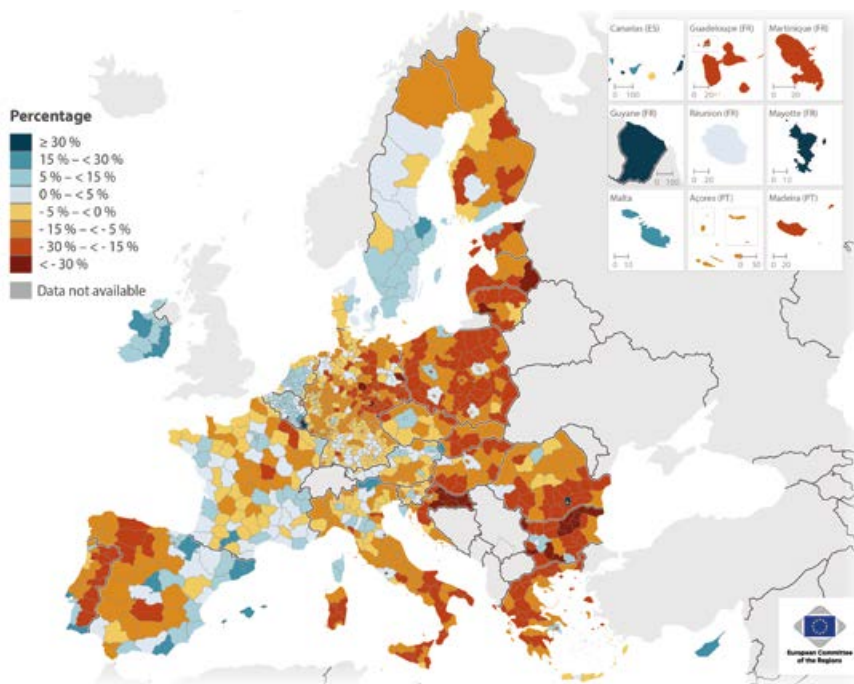


diagrama 3 — Numatomas santykinis gyventojų skaičiaus pokytis 2025–

2050 m. Pagal NUTS 3 lygio regionus (2024 m. klasifikacija)

Šaltinis: Duomenys gauti iš Eurostato (duomenų rinkinio kodas proj_25rp5 ir proj_25np)



Vietos pavyzdys

Madrido autonominė sritis, Ispanija

Madrido gyventojai vis labiau telkiasi sostinėje ir jos metropolinėje teritorijoje, o tai didina nelygybę tarp miesto ir kaimo vietovių. Įgyvendindamas programą „Pueblos con Vida“ regionas investavo 155 mln. EUR į būstą, darbo vietas ir pagrindines paslaugas. 15 tikslinių priemonių padėjo savivaldybėms, kuriose gyvena mažiau nei 5000 gyventojų, pasiekti 14 proc. gyventojų prieaugį, o tai rodo vietos poreikiais grindžiamos politikos poveikį.

135 mln

europiečių gyvena
regionuose, kurie
patiria sąstingį
arba nuosmukį,
ypač kaimo ir
periferinėse
vietovėse

